

Конституційна юстиція в Україні

Лекція №6

***Тема: Правова природа та види актів
Конституційного Суду України***

Правова база діяльності конституційного судочинства

- Конституція України
- Про Конституційний Суд України: Закон України (2017 р.)
- Про Регламент Конституційного Суду України: Постанова Конституційного Суду України від 22.02.2018 р.

Акти Конституційного Суду

Конституційний Суд

Ухвалює

Рішення

Надає

Висновки

Постановляє

Ухвали

Видає

Забезпечувальні
накази

Постанови

КСУ ухвалює

З питань не пов'язаних із конституційним провадженням

про затвердження
тексту щорічної
інформаційної
доповіді
Конституційного Суду
України за 2022 рік від
29.06.23 р. №8-п/2023

про звільнення з
посади судді
Конституційного Суду
України Литвинова О.
М. у відставку
26.04.22 1-пс/2022

про затвердження змін до
кошторису
Конституційного Суду
України на 2022 рік
05.04.22 (економія 31
379,8 тис грн.)

Рішення КСУ

Ухвалює

Велика палата

У справах

- щодо конституційності..;
- щодо офіційного тлумачення КУ;
- за конституційними скаргами у разі відмови Сенату...

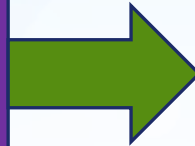
Сенат

У справах

за конституційними скаргами

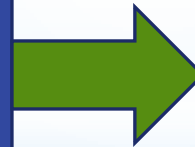
щодо конституційності..;

у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про засади державної мовної політики" (28.02.2018 № 2-р/2018)

Визнати таким, що не відповідає КУ (є неконституційним), Закон України "Про засади державної мовної політики" від 3 липня 2012 року

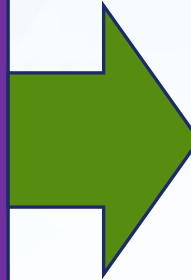
у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" 14.07.2021 № 1-р/2021

Визнати таким, що відповідає КУ (є конституційним), Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" від 25 квітня 2019 року [№ 2704-VIII](#) зі змінами

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНОСТІ..;

у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини другої статті 8, другого речення частини четвертої статті 16 Закону України "Про звернення громадян" (справа про звернення осіб, визнаних судом недієздатними) (11.10.2018 № 8-р/2018)

Визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення Закону України "Про звернення громадян" від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР зі змінами, а саме:

- частини другої статті 8, за яким не розглядаються "звернення осіб, визнаних судом недієздатними";
- другого речення частини четвертої статті 16 стосовно звернення зі скаргою в інтересах недієздатних осіб лише їх законними представниками

щодо офіційного тлумачення КУ

у справі за конст. поданнями 51
народного депутата України про
офіц. тлумачення положень
статті 10 КУ щодо застосування
державної мови органами
державної влади, органами
місцевого самоврядування та
використання її у навчальному
процесі в навчальних закладах
України (справа про
застосування української мови)
14.12.1999 № 10-рп/99

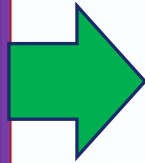
Положення ч.1 ст.і 10 КУ, за яким
"державною мовою в Україні є українська
мова", треба розуміти так, що українська мова
як державна є обов'язковим засобом
спілкування на всій території України при
здійсненні повноважень органами державної
влади та органами місцевого самоврядування
(мова актів, роботи, діловодства, документації
тощо), а також в інших публічних сферах
суспільного життя, які визначаються законом
(ч.5 статті 10 КУ).

Поряд з державною мовою при
здійсненні повноважень місцевими органами
виконавчої влади, органами Автономної
Республіки Крим та органами місцевого
самоврядування можуть використовуватися
російська та інші мови національних меншин у
межах і порядку, що визначаються законами
України.

14.12.1999 № 10-рп/99
застосування української мови)

за конституційними скаргами у разі відмови
Сенату

у справі за конституційною
скаргою Дерменжи Андрія
Вікторовича щодо відповідності
Конституції України
(конституційності) положень
частин першої, другої статті 23
Закону України „Про іпотеку“

Визнати такими, що
відповідають Конституції України (є
конституційними), положення частини
першої статті 23 Закону України „Про
іпотеку“ від 5 червня 2003 року № 898-
IV.

за конституційними скаргами Сенатом

у справі за конституційною
скаргою Плєскача
В'ячеслава Юрійовича щодо
відповідності Конституції
України (конституційності)
положень другого речення
частини четвертої статті 42
Закону України „Про
Конституційний Суд
України“ 22.01.2020 р.

Визнати такими, що відповідають КУ (є конституційними), положення другого речення ч.4 статті 42 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

за конституційними скаргами Сенатом

у справі за конституційною скаргою Лазуренка Ігоря Олександровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів абзаців четвертого, п'ятого частини другої статті 70 Закону України „Про виконавче провадження“, абзаців третього, четвертого частини другої статті 50 Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування“ (щодо гарантованості пенсії, що є основним джерелом існування, не нижче прожиткового мінімуму)
22.03.2023 № 3-р(II)/2023

Визнати такими, що не відповідають КУ (є неконституційними), приписи абзаців четвертого, п'ятого частини другої статті 70 ЗУ „Про виконавче провадження“ від 2 червня 2016 року № 1404-VIII, абзаців третього, четвертого частини другої статті 50 ЗУ „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування“ від 9 липня 2003 року № 1058-IV в тім, що вони унеможливають виплату - у розмірі не нижче прожиткового мінімуму - пенсії, що є основним джерелом існування, призначеної в установленому законом розмірі прожиткового мінімуму.

ВРУ внормувати порядок відрахування із пенсії у разі звернення стягнення на неї у виконавчому провадженні, з урахуванням приписів Конституції України та цього Рішення.

Висновок КСУ

Надає

Велика палата у справах щодо

відповідності КУ чинних міжнародних договорів або тих, що вносяться до ВРУ для надання згоди на їх обов'язковість

відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою

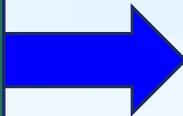
додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту

відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України

порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України

відповідності нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим Конституції України та законам України

в справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення зміни до статті 133 Конституції України (щодо перейменування Кіровоградської області) (реєстр. № 8380) вимогам статей 157 і 158 Конституції України

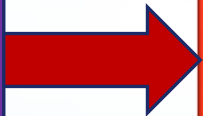

Визнати таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, законопроект про внесення зміни до статті 133 Конституції України (щодо перейменування Кіровоградської області) (реєстр. № 8380), у якому запропоновано:

«1. У частині другій статті 133 Конституції України (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 30, ст. 141) слово „Кіровоградська“ замінити словом „Кропивницька“.

Висновок Конституційного Суду України

у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) 11.07.2001 № 3-в/2001

Визнати Римський Статут Міжнародного кримінального суду, підписаний від імені України 20 січня 2000 року, який вноситься до ВРУ для надання згоди на його

обов'язковість, таким, що не відповідає Конституції України, в частині, що стосується положень абзацу десятого преамбули та статті 1 Статуту, за якими "Міжнародний кримінальний суд ... доповнює національні органи кримінальної юстиції"

Ухвалу КСУ

постановляє

Для вирішення процесуальних питань

відкриття

відмова

закриття

та ін. питання
пов'язані із
розглядом справи

провадження

клопотання

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 376-1 Кримінального кодексу України...

про тимчасове залучення до складу неповноважної за складом Другої колегії суддів Першого сенату Конституційного Суду України судді Конституційного Суду України з іншої колегії цього сенату для вирішення питання щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Бабинської Надії...

про подовження строку постановлення Першою колегією суддів Другого сенату Конституційного Суду України ухвали про відкриття або про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Захаріва Богдана Дмитровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини п'ятої статті 680 Цивільного кодексу України

колегія

сенат

Забезпечувальний наказ КСУ

встановлює заборону здійснювати звернення стягнення на предмет іпотеки-квартиру, що належить Дерменжи А.В. Виконання забезпечувального наказу Конституційним Судом України покладається на Міністерство юстиції України в особі Міністра юстиції України.

Забезпечувальний наказ втрачає чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення або постановлення ним ухвали про закриття конституційного провадження у цій справі.

Забезпечувальний наказ направлено до Міністерства юстиції України та суб'єкту права на конституційну скаргу.

При розгляді конституційної скарги Дерменжи Андрія Вікторовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин першої, другої статті 23 Закону України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 року № 898–IV Велика палата Конституційного Суду України вжила заходів щодо забезпечення цієї конституційної скарги шляхом видання забезпечувального наказу.

Оприлюднення актів КСУ

(крім висновків Суду щодо питань на всеукраїнський референдум за народною ініціативою)

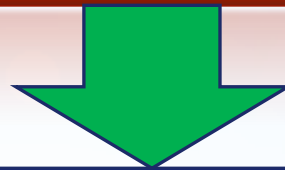
не пізніше наступного робочого дня після їх ухвалення

Вісник Конституційного Суду
України та ін офіційних
друкованих виданнях України

на офіційному веб-сайті
Суду

Рішення та висновки ухвалені Конституційним Судом України

є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені стаття 151⁻²
мають пряму дію і для набрання чинності не потребують підтверджень з боку будь-яких органів державної влади

Закони, інші акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення.

Рішення Конституційного Суду України

мають пряму дію і для набрання чинності не потребують підтверджень з боку будь-яких органів державної влади
(справа про порядок виконання рішень Конституційного Суду України)
від 14 грудня 2000 року)

Обов'язковість, остаточність та неможливість оскарження ухвалених Конституційним Судом України актів за наслідками розгляду справ пов'язані з виключними повноваженнями органу конституційної юрисдикції.

Рішення Конституційного Суду України (Велика палата) у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 151-2 Конституції України від 2 грудня 2019 року)

Рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України (ст. 151²)

```
graph TD; A[Рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України (ст. 1512)] --> B[є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені]; B --> C[термін „рішення“, який застосовується у ст. 1512 Конституції України, є загальним (родовим) поняттям, яке охоплює всі інші акти, окрім таких, як «висновки»]; C --> D[не можуть бути оскаржені будь-які рішення КСУ незалежно від їх юридичної форми (виду), ухвалені ним як з питань, пов'язаних зі здійсненням ним конституційного провадження, так і питань, пов'язаних із забезпеченням належної організації діяльності КСУ та реалізацією конституційно-правових гарантій незалежності і недоторканності суддів КСУ];
```

є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені

термін „рішення“, який застосовується у ст. 151² Конституції України, є загальним (родовим) поняттям, яке охоплює всі інші акти, окрім таких, як «висновки»

не можуть бути оскаржені будь-які рішення КСУ незалежно від їх юридичної форми (виду), ухвалені ним як з питань, пов'язаних зі здійсненням ним конституційного провадження, так і питань, пов'язаних із забезпеченням належної організації діяльності КСУ та реалізацією конституційно-правових гарантій незалежності і недоторканності суддів КСУ

Порядок виконання рішень та висновків Суду

Суд у рішенні, висновку може

встановити порядок і строки
їх виконання

зобов'язати відповідні
державні органи забезпечити
контроль за виконанням
рішення, дотриманням
висновку

вимагати від відповідних
органів письмове
підтвердження виконання
рішення, дотримання
висновку

КСУ на засіданні вирішує питання, пов'язані з невиконанням рішень та недодержанням висновків Суду

та

вжиття заходів щодо притягнення посадових осіб до кримінальної відповідальності за умисне невиконання рішення Суду або умисне недодержання ними висновку Суду

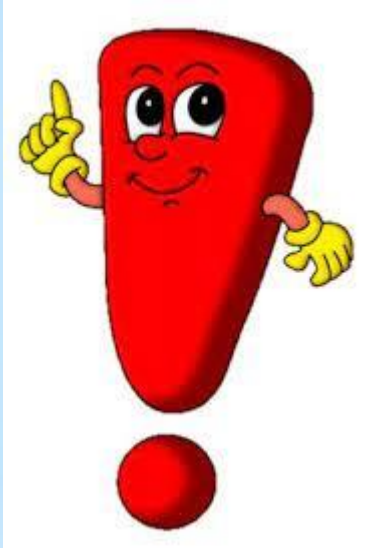
Про вжиття необхідних заходів КСУ ухвалює постанову

За невиконання рішень та недодержання висновків
Суду настає відповідальність згідно із законом

Умисне невиконання службовою особою рішення
Конституційного Суду України та умисне
недодержання нею висновку Конституційного Суду
України

карається

позбавленням волі на строк від трьох до восьми
років з позбавленням права обіймати певні посади
чи займатися певною діяльністю на строк до трьох
років (ч.4 ст.382 КК)

«закони, інші правові акти або їх окремі положення, визнані неконституційними, не можуть бути прийняті в аналогічній редакції. Повторне запровадження правового регулювання, яке КСУ визнав неконституційним, дає підстави стверджувати про порушення конституційних приписів, згідно з якими закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8 Основного Закону України)» (Рішення КСУ 8 червня 2016 року)

«рішення та висновки КСУ є остаточними і обов'язковими до виконання. Обов'язок виконання рішення Конституційного Суду України є вимогою Конституції України, яка має найвищу юридичну силу щодо всіх інших нормативно-правових актів. Це виключає можливість органу державної влади, у тому числі парламенту, органу місцевого самоврядування, їх посадових осіб відтворювати положення правових актів, визнаних КСУ неконституційними, крім випадків, коли положення Конституції України, через невідповідність яким певний акт (його окремі положення) було визнано неконституційним, у подальшому змінені в порядку, передбаченому розділом XIII Основного Закону України» (Рішення 10 червня 2010 року)

у справі за конституційними поданнями виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим „Про проведення загальнокримського референдуму“

(справа про проведення місцевого референдуму в Автономній Республіці Крим) 14.03.2014 .

Постанова Верховної Ради Автономної Республіки Крим „Про проведення загальнокримського референдуму“ від 6 березня 2014 року № 1702-6/14, визнана неконституційною, втрачає чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

Юридичні позиції Конституційного Суду

Це система вироблених унаслідок його інтерпретаційної діяльності загальнообов'язкових правових висновків, аргументів, роз'яснень, правових положень, доктрин, які містять тлумачення неясного змісту закону, правову оцінку або правове визначення, суть правових уявлень і знань щодо вирішення конкретної ситуації що виражають ставлення КСУ до певної правової проблеми та слугують підставою для його рішення

Юридичні позиції

Юридичну позицію Конституційний Суд викладає у мотивувальній та/або резолютивній частині рішення, висновку. Юридична позиція Суду може міститися в ухвалах про відмову у відкритті конституційного провадження у справі та про закриття конституційного провадження у справі, постановлених Сенатом чи Великою палатою. (ст.92)

Конституційний Суд може розвивати і конкретизувати юридичну позицію Суду у своїх наступних актах, змінювати юридичну позицію Суду в разі суттєвої зміни нормативного регулювання, яким керувався Суд при висловленні такої позиції, або за наявності об'єктивних підстав необхідності покращення захисту конституційних прав і свобод з урахуванням міжнародних зобов'язань України та за умови обґрунтування такої зміни в акті Суду.

Окрема думка судді КСУ

це процесуальна форма викладу незгоди (згоди) одного із суддів з рішенням суду в цілому, яка не породжує самостійних правових наслідків

Суддя, який підписав рішення, висновок, ухвалу про відмову у відкритті конституційного провадження у справі або про закриття конституційного провадження, може викласти окрему думку в строк до 12 робочих днів

окрема думка згоди

коли суддя приєднується до думки більшості, однак висловлює власні міркування щодо мотивувальної частини рішення

окрема думка незгоди

коли суддя не погоджується з рішенням більшості

у справі за конституційною скаргою Абрамовича
Олексія Володимировича щодо відповідності
Конституції України (конституційності) пункту 2
частини другої статті 40 Житлового кодексу України
(щодо дискримінації у реалізації права на житло)

- Визнати таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), пункт 2 частини другої статті 40 Житлового кодексу України.
- Пункт 2 частини другої статті 40 Житлового кодексу України, визнаний неконституційним, втрачає чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.